

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

YEARBOOK

ГОДИНА 2

VOLUME II

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

Д-р Ристо Фотов, д-р Еленица Софијанова Интелектуалниот капитал и новата економија	9
Д-р Ристо Фотов, Катерина Фотова Глобалната финансиска криза и нејзините последици врз светската економија	17
Доц. д-р Круме Николоски Креирање на економско-социјален модел состојба и перспективи	27
Петар Клетникоски, проф. д-р Трајко Мицески Членството на Република Македонија во светската трговска организација со посебен осврт на трговската размена со земјоделско-прехранбени производи	35
Проф. д-р Трајче Мицески Чистата совесност како фактор за вистинско лидерство	43
Проф. д-р Т. Мицески, м-р К. Чабулева, м-р Д. Јошески Анализирање на зависноста помеѓу бруто-домашниот производ и трговијата на мало во Република Македонија во период од 1990 до 2009 година со примена на економетриски модели	51
Проф. д-р Трајче Мицески Улогата на лидерството во детерминирањето на културата во организацијата	63
Доц. д-р Александар Костадиновски Рамка на ефективното здравствено опфаќање framework of effective health care coverage	77
Доц. д-р Александар Костадиновски Концептот и принципите на националните здравствени сметки The concept and principles of national health accounts	89
М-р Дарко Лазаров Други инструменти на надворешно-трговската политика	103

М-р Дарко Лазаров Режими на девизен курс	113
М-р Душко Јошески д-р Трајко Мицески Стапката на смртност на доенчињата како последица на сиромаштијата, пер capita доходот, бројот на доктори и популациониот раст во САД	123
М-р Емилија Митева-Кацарски Трговските текови во глобализираниот свет.....	133
М-р Емилија Митева - Кацарски Европска централна банка	143
Доц. д-р Крсте Шајноски Инвестиционите фондови - недоволно развиен сегмент на пазарот на капитал во Република Македонија	153
М-р Тамара Јованов-Марјанова Значење на истражувањето на пазарот за креирање на ефективни стратегии на работење	165
М-р Љупчо Давчев Стратегија на дистрибутивните канали и нивното влијание во вредносната верига	175
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Конститутивните договори на Европската унија и нејзините стратегии низ призма на одржливиот развој	187
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Тековни филозофии на развојот.....	201
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата КАРДС во Република Македонија	211
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата ФАРЕ во Република Македонија.....	223

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на состојба од аспект на корпоративното управување	237
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на успех од аспект на корпоративното управување	247
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Финансиско известување - цели и задачи	255
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Извештај за готовински текови.....	265
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Методи на финансиска анализа	275
М-р Стеван Габер Оправданост за примена на буџетски дефицит	285
М-р Стеван Габер, м-р Василка Габер Начини за финансирање на буџетскиот дефицит	293
М-р Христина Серафимовска Претприемачко однесување - фактор за економски развој	301

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип, е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот “Гоце Делчев”. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред Вас е второто издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Тој претставува потврда во остварување на целите на Економскиот факултет кои се состојат во: образување на стручно-научни кадри од областа на меѓународната економија, здравствениот менаџмент, финансискиот менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира, дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научно-истражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот.

Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научно истражувачки кадри.

Штип, јуни 2011 година

Проф. д-р Ристо Фотов

АНАЛИЗА НА БИЛАНСОТ НА СОСТОЈБА ОД АСПЕКТ НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВУВАЊЕ

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска

Abstract

In financial accounting, a balance sheet or statement of financial position is a summary of the financial balances of a company. Assets, liabilities, and ownership equity are listed as of a specific date, such as the end of its financial year. A balance sheet is often described as a “snapshot of a company’s financial condition”. Of the four basic financial statements, the balance sheet is the only statement which applies to a single point in time of a business’ calendar year.

A standard company balance sheet has three parts: assets, liabilities and ownership equity. Company assets are used to generate future profits for owners. Investors in the company of funds are interested in whether their funds are spent rationally. The balance sheet represents a solid foundation of such analysis, because it provides information about the value of the assets the company acquired during the operation.

Key words: *balance sheet, assets, liabilities, capital, analyze, management.*

Вовед

Билансот на состојба претставува преглед на средствата, обврските и капиталот со кој располага деловниот ентитет во еден определен момент – обично на крајот на фискалната година.¹ Овој финансиски извештај може да се сретне и како извештај за финансиската состојба или извештај за финансиската позиција на компанијата.

Средствата на компанијата се користат за генерирање на идни профити за сопствениците. Инвеститорите на средства во компанијата се заинтересирани за тоа дали нивните средства се потрошени рационално. Билансот на состојба претставува солидна основа за почеток на ваква

---

1). Frank J. Fabozzi, Pamela P. Peterson, “Financial management & Analysis”, John Wiley and Sons, 2003, pp.719.

анализа, затоа што обезбедува информации за вредноста на средствата кои компанијата ги стекнала во текот на работењето. Во најголем број држави средствата во билансот на состојба се евидентираат според историскиот трошок за нивната набавка. Овие историски трошоци може многу полесно да се потврдат во однос на фер вредноста на средствата, вредноста на размена или вредноста во употреба. Од гледна точка на инвеститорите ова е многу значајно, затоа што менаџерите на компанијата настојуваат секогаш да ја претстават состојбата на компанијата во што подобро светло. Со ова барање за евидентирање на трансакциите според историските трошоци, сметководството поставува еден вид пречка на менаџерската способност за преценување на средствата со кои располага компанијата. Се разбира дека и овој принцип на евидентирање на средствата има одредени недостатоци, како што е лимитираност на достапноста до инвеститорите на информациите во однос на потенцијалот на средствата на компанијата, затоа што вредноста на средствата во размена се обично различни од нивната фер вредност или вредност во употреба.

1. Форма и содржина на билансот на состојба

Средствата претставуваат ресурси во сопственост на деловниот ентитет, како што се постројките и опремата, кои се користат за генерирање идни користи (парични приливи).

Изворите претставуваат обврски во однос на работењето на деловниот субјект, кон кредиторите, кои ќе предизвикаат идни парични одливи. Доколку на пример, деловниот ентитет врши позајмување на капитал преку издавање на долгорочни обврзници, се обврзува да ја исплати каматата и главнината на купувачите на тие хартии од вредност.

Капиталот, кој се сретнува и под терминот акционерски капитал, ја рефлектира сопственоста на бизнисот. Капиталот на деловниот ентитет го претставува делот од неговата вкупна вредност, којшто не е поседуван од страна на кредиторите и им припаѓа на сопствениците. Во најголем дел од сметководствените термини, капиталот претставува разлика помеѓу вредноста на имотот кој деловниот ентитет го поседува (средствата) и вредноста на она што го должи на кредиторите (обврските).

Постојат две главни групи на средства во билансот на состојба: тековни и постојани средства. Тековните средства (познати и како циркуирачки или работен капитал) претставуваат средства кои лесно можат да се конвертираат во готовина во текот на еден оперативен циклус или една година, зависно од тоа кој период е подолг.

Тековните средства се состојат од готовина, пазарни хартии од вредност, побарувања и залихи. Готовината ги опфаќа како парите –

книжни и ковани, така и паричните еквиваленти кои брзо може да се трансформираат во пари, како што се депозитите на сметките во банките. Пазарни хартии од вредност се акции и други хартии од вредност кои лесно и брзо можат да се продадат, кога се јавува потреба од готовина.

Побарувањата ги претставуваат износите што купувачите му ги должат на деловниот ентитет за купените производи и услуги од него, кои сè уште не се платени. Заради зголемување на продажбата, многу компании им дозволуваат на потрошувачите да ги купат нивните производи и услуги, а да ги платат подоцна, обично на крајот од месецот или за триесет дена од денот на продажбата.

Залихите ја претставуваат вкупната вредност на суровините и материјалите, производството во тек и завршените (а непродадени) стоки, со кои располага деловниот ентитет.

Друго тековно средство кое може да се сретне во билансот на состојба на деловниот ентитет се однапред платените трошоци или во нашата литература познати како активни временски разграничувања. Таков пример се плаќањата кои ги врши деловниот ентитет врз основа на премии за осигурување (на пример, за една година), меѓутоа од оваа вредност само еден дел (на пример, три месеци) се однесува на ставката осигурување за тековната фискална година. Остатокот од платениот износ на крајот од годината се третира како средство. Известувањето за овие однапред платени трошоци може да се врши и како дел од ставката Останати тековни обврски.

Инвестирањето на деловниот ентитет во делот на тековните средства зависи, во голем дел, од типот на индустријата во кој истиот припаѓа.

Постојаните средства претставуваат нетековни средства; ова значи дека не се очекува дека овие средства ќе се претворат во пари во текот на еден оперативен циклус. Овде спаѓаат физичките средства, како постројките и опремата, и нефизички средства, како нематеријалните средства.

Постројките претставуваат физички средства, како што се опремата, машините и градежните објекти, кои се користат во извршувањето на оперативните активности на ентитетот. Инвестирањето на деловниот ентитет во овој вид на средства се изразува преку три вредности: бруто постројки и опрема, акумулирана депрецијација (амортизација) и нето постројки и опрема.

Нематеријалните средства ја претставуваат тековната вредност на нефизичките средства кои претставуваат долгорочни инвестиции на деловниот ентитет, како што се патентите, лиценците и гудвилот. Бројот на годините во текот на кои се врши амортизирање на овие средства зависи од видот на средството и предвидениот корисен век на употреба.

Компанијата може да располага и со други нематеријални средства, зависно од дејноста со која се занимава и околностите во кои работи. Овде може да се набројат нематеријалните средства кои влегуваат во групата на инвестициите и претставуваат средства кои се купени со намера да се чуваат еден подолг временски период, меѓутоа не генерираат расходи или пак не се користат во производството на производи и услуги.

Обврските кои ги претставуваат долговите на компаниите кон кредиторите се состојат од краткорочни (тековни) обврски, долгорочни обврски и одложени даноци.

Тековните обврски се обврските кои треба да бидат платени во текот на еден оперативен циклус или една година, во зависност од тоа која е подолга. Долгорочните обврски ги опфаќаат обврските кои треба да бидат платени во тек на период подолг од една година.

Капиталот го претставува сопственичкиот интерес во компанијата. Во корпорациите сопственоста е претставена преку поседувањето на обични и преференцијални акции. Акционерскиот капитал може да се сретне и под терминот сметководствена вредност на капиталот, затоа што тоа е неговата вредност евидентирана во сметководствените книги.

Остатокот од вкупниот капитал на компанијата им припаѓа на обичните акционери. Номиналната вредност на обичните акции е од арбитрарна природа – нема врска со нејзината пазарна вредност и со исплатените дивиденди.

Најголемиот дел од капиталниот интерес во компанијата е во делот на т.н. акумулиран вишок. Акумулираниот вишок претставува акумулиран нето приход на компанијата, намален за сите дивиденди кои сè уште не се исплатени. Акумулираниот вишок не мора задолжително да биде во облик на готовина и секоја кореспонденција со готовина претставува коинциденција. Секоја генерирана готовина која не се исплаќа во форма на дивиденди, обично се реинвестира во средства на компанијата – за финансирање на нејзините побарувања, залихи, опрема и слично.

Сметководствената вредност на капиталот – тоталната вредност на акумулираните вишоци, капиталот во обични акции и преференцијални акции (доколку постојат) – го претставува капиталниот интерес на сопствениците на компанијата, изразен преку историскиот трошок на капиталот. Оваа вредност на капиталот има многу малку сличност со неговата пазарна вредност. Во најголем дел од успешните компании пазарната вредност на капиталот ја надминува неговата сметководствена вредност и разликата е огромна.

2. Вреднување на позициите во билансот на состојба

Вреднувањето на елементите на финансиските извештаи, вклучувајќи го и билансот на состојба, претставува процес на утврдување на вредноста на сите ставки, изразени во парични износи, во валутата на земјата каде се составуваат финансиските извештаи. Вредносното искажување на средствата, обврските и капиталот, како основни елементи на билансот на состојба, се врши со цел овие нехомогени и неистородни елементи да се сведат на заеднички именител.

Во однос на вреднувањето на билансните позиции во финансиските извештаи, треба да се истакне дека може да се користат различни методи за вреднување и нивниот избор е поврзан со пресметката и искажувањето на периодичниот финансиски резултат. Тоа значи дека доколку се користи одреден метод со кој се врши преценување на средствата или потценување на туѓите извори на средства, се доаѓа до нереално изразен повисок финансиски резултат од работењето, што понатаму води до појава на сокриена загуба во билансот на состојба. Обратен е случајот со потценување на средствата и преценување на туѓите извори, кога се јавува потценет финансиски резултат и создавање на латентни резерви. На овој начин, всушност, се составуваат нереални биланси на состојба.

Проблематиката на вреднување на позициите во билансот на состојба посебно доаѓа до израз кога одредено средство треба да се продаде, преотстапи, подари и други слични ситуации, но и кога се сака да се согледа големината на одделни групи или подгрупи на средства или да се добие информација за вредноста на вкупните средства со кои располага компанијата. Определувањето на вредноста на билансните позиции, било поединечно или групно, се врши преку употреба на цените, како заедничко мерило во процесот на проценување на вредноста.

Фактот што во практиката постојат најразлични видови на цени што може да се користат во процесот на вреднување на билансните позиции, покажува дека примената на тие различни цени доведува и до утврдување на различни вредности на една иста ставка. Затоа и постојаната дилема кој вид на цена да се примени, со која би се овозможила реална процена на билансните позиции и истовремено реално информирање на интерните и екстерните корисници на финансиските извештаи за вистинската состојба на компанијата. Постојењето на различни цени во практиката отвора простор и за многу манипулации, во правец на користење на онаа цена која најдобро го изразува она што се сака да се постигне, а не што е вистинска состојба. Затоа и треба да се посвети големо внимание на правилниот избор на цената со која ќе се врши вреднувањето на билансните позиции и со која ќе се овозможи: реално искажување на состојбата на средствата,

изворите, расходите и приходите; реално утврдување на трошоците во работењето; реално утврдување на финансискиот резултат и понатаму негова реална распределба.²

Во продолжение накратко ги објаснуваме основните видови на цени кои се користат во практиката за вреднување на билансните позиции во билансот на состојба:

- Набавната вредност е трошокот кој е направен од страна на компанијата за прибавување на одредено средство и таа ја содржи фактурната вредност и сите трошоци поврзани со набавката, т.н. зависни трошоци. Предноста на оваа цена е тоа што е стварна цена, бидејќи ги опфаќа конкретно потрошените средства за набавката и е документирана, затоа што постојат документи за секоја набавка, кои ја прават веродостојна и објективна.

Основна слабост на набавната цена е тоа што таа ги губи своите предности во услови на променливост - нестабилност на националната валута, особено во услови на инфлација, кога доаѓа до нереално искажување на вредноста на билансните позиции. За надминување на овој недостаток, во практиката се користат одредени модификации или корекции на набавната вредност. Како на пример, согласно со основната рамка за меѓународните сметководствени стандарди, залихите треба да се водат по пониската од набавната и нето реализационата вредност, а пазарните хартии од вредност да се водат по пазарна вредност.

- Дневна цена (вредност) е вредност која може да се користи во проценка на средствата, независно од тоа дали е дневна набавна, дневна продажна, берзанска и слично. За оваа цена се смета дека е реална во моментот на проценката на средствата, за разлика од набавната цена која е реална во моментот на набавката, но не и кога се врши проценката. Меѓутоа овој вид на цена има многу слабости кои ја отежнуваат нејзината примена, како: тешкото утврдување и неможноста истата да се докаже и документира, со што може да добие субјективен карактер и да се искористи за манипулативни цели.
- Терминот пониска цена не претставува посебен вид на цена, туку со овој термин се означува дека во вреднувањето на билансните позиции се зема пониската цена од дневната и набавната цена, со цел да се задоволи принципот на претпазливост.
- Репродукциона цена е цената која треба да овозможи проста репродукција на средствата и истата се јавува во три основни облици: а) репродукциона цена во моментот на билансирање; б) репродукциона

2). Станоил Станоевски, „Теорија на билансот“, Економски факултет, Скопје, 1997, стр.58.

цена во моментот на трошење на средствата и в) репродукциона цена во моментот на замена на истрошените средства. Од теоретски аспект оваа цена има големи предности, меѓутоа во практиката не се користи поради тоа што не може да се докаже и документира и може да добие субјективен карактер.

- Функционалната вредност е вредноста која ја добива одредено средство во зависност од функцијата која ја врши во една компанија, што значи дека оваа вредност може да биде различна во различни компании. Во практиката овој вид на цена речиси воопшто не се користи.
- Ликвидациона цена (вредност) се користи во вреднувањето на средствата на компанијата само во одреден момент, т.е. на крајот од животниот век на компанијата, кога таа престанува да ја врши својата редовна активност. Според оваа цена се вреднува целокупниот имот на компанијата, за да се изврши негово претворање од материјален во паричен вид, со цел да се подмират обврските и да се изврши ликвидацијата.
- Ревалоризирана вредност е вредноста која се базира на набавната вредност и која се користи во услови на нестабилност на националната валута, услови на инфлација. Со неа се врши корекција на набавната вредност и усогласување на вредноста на средствата со општото ниво на промена на цените.

Досега стануваше збор за вреднување на средствата на компанијата, како дел од активата на билансот на состојба. Другата страна од билансот на состојба, пасивата го покажува потеклото на средствата со кои располага компанијата, од сопствени или туѓи извори. Тука спаѓаат сите обврски на компанијата и капиталот. Обврските на компанијата, независно дали се краткорочни или долгорочни, се во основа позиции од монетарен карактер и доколку гласат на домашна парична единица се вреднуваат според нивниот номинален износ. За разлика од нив, обврските кои се во странска валута, како немонетарни позиции, се проценуваат според вредноста на номиналниот износ на странската валута и кога се претвораат во домашна валута се користи курсот на денот на билансирање.

Разликата која се јавува помеѓу вредноста на вкупните средства со кои располага компанијата (активата) и вредноста на сите обврски (пасивата) го дава износот, т.е. големината на капиталот на компанијата. Вреднувањето на капиталот во билансот на состојба се врши според неговата номинална вредност, односно по книговодствената вредност која се добива од соодветните сметки на кои се води, зависно од појавните облици кои се различни во различните сопственички структури.

3. Анализа на средствата и изворите на средствата во контекст на корпоративното управување

Средствата претставуваат ресурси поседувани од страна на компанијата која таа ги користи во создавањето на идни економски користи, кои може да се измерат со висок степен на сигурност. Како што беше истакнато претходно, средствата може да се јават во различни форми, како што се парични средства, пазарни хартии од вредност, побарувања од купувачите, долгорочни вложувања во други компании и слично.

Основните принципи кои се користат во идентификувањето и вреднувањето на средствата се принципот на историски трошок и конзерватизам. Со користење на принципот на историски трошок средствата се вреднуваат по нивната оригинална вредност, додека според принципот на конзерватизам се бара вредноста на средствата да биде ревидирана надолу, доколку фер вредноста е пониска од вредноста на набавката на средството.

Анализата на средствата, покрај нивното вреднување, вклучува и давање одговор на прашањето за тоа дали одреден издаток треба да биде евидентиран како средство во финансиските извештаи на компанијата или како тековен трошок. Ова бара разјаснување од страна на аналитичарите за тоа кој има право на сопственост над средството, дали се очекува од истото да генерира идни користи за компанијата и дали тие користи можат со сигурност да се измерат.

Средствата на компанијата се користат за генерирање на идни профити за сопствениците. Инвеститорите на средства во компанијата се заинтересирани за тоа дали нивните средства се потрошени рационално. Билансот на состојба претставува солидна основа за почеток на ваква анализа, затоа што обезбедува информации за вредноста на средствата кои компанијата ги стекнала во текот на работењето. Во најголем број на држави средствата во билансот на состојба се евидентираат според историскиот трошок за нивната набавка. Овие историски трошоци може многу полесно да се потврдат во однос на фер вредноста на средствата, вредноста на размена или вредноста во употреба. Од гледна точка на инвеститорите ова е многу значајно, затоа што менаџерите на компанијата настојуваат секогаш да ја претстават состојбата на компанијата во што подобро светло. Со ова барање за евидентирање на трансакциите според историските трошоци, сметководството поставува еден вид пречка на менаџерската способност за преценување на средствата со кои располага компанијата. Се разбира дека и овој принцип на евидентирање на средствата има одредени недостатоци, како што е лимитираност на достапноста до инвеститорите на информациите во однос на потенцијалот на средствата

на компанијата, затоа што вредноста на средствата во размена се обично различни од нивната фер вредност или вредност во употреба.

Ова не значи дека принципот на историски трошок се користи без исклучок. Од неодамна во САД се бара некои финансиски инструменти да се вреднуваат според нивната фер пазарна вредност.³

Основниот предизвик во врска со финансиското известување за средствата се состои во утврдувањето на тоа кои видови на направени издатоци да се квалификуваат како средства. Во практиката постојат изградени критериуми според кои се врши ова квалификување на средствата, на кои овде не се задржуваме.

Во случај кога сопственоста над средството тешко може да се дефинира, менаџментот добива можност да изврши проценка и да одлучи дали одредено стекнување треба да добие третман на средство. Во други случаи менаџментот нема да биде во можност да изврши таква проценка, затоа што можеби сметководствените стандарди не дозволуваат третман на одредени набавки како средства. И двете ситуации креираат можност за пошироки финансиски анализи.

Во однос на второто прашање, постојат три различни методи кои се користат при идентификувањето на средствата за кои е неизвесно дали ќе генерираат идни економски користи. Првиот метод, кој бара неопходно евидентирање на издатокот како трошок, не дозволува употреба на никаква проценка од страна на менаџментот во финансиското известување (трошоци за развој на бренд и истражување и развој). Вториот метод, кој ги евидентира средствата според вредноста на направениот издаток, остава простор за проценка на менаџментот во текот на последователните периоди, преку амортизацијата и отпишувањето на средствата (гудвил и фиксни средства). Третиот метод бара очекуваната вредност на користите од направениот издаток да биде прецизно утврдена, вклучувајќи значително учество на менаџерска проценка (побарувања и одложени даночни средства).

На крај, во однос на прашањето како да се рефлектираат промените во вредностите на средствата во тек на временскиот период, односно кај кои видови на средства да се изврши намалување или зголемување до нивната фер вредност, практиката покажува дека менаџерската проценка инволвирана во овој процес зависи од типот на средството, земјата во која работи компанијата и начинот на кој се врши управувањето со бизнисот.

---

3). Palepu Healy Bernard, “Business Analysis & Valuation using Financial Statements”, Thomson Higher Education, 2007, pp.127.

Заклучок

Билансот на состојба или извештајот за финансиска состојба претставува еден од основните финансиски извештаи од сетот на финансиски извештаи што ги составува деловниот ентитет, на крајот од периодот на известување.

Средствата претставуваат ресурси во сопственост на деловниот ентитет, како што се постројките и опремата, кои се користат за генерирање идни користи (парични приливи).

Изворите претставуваат обврски во однос на работењето на деловниот субјект, кон кредиторите, кои ќе предизвикаат идни парични одливи. Доколку, на пример, деловниот ентитет врши позајмување на капитал преку издавање на долгорочни обврзници, се обврзува да ја исплати каматата и главнината на купувачите на тие хартии од вредност.

Капиталот, кој се сретнува и под терминот акционерски капитал, ја рефлектира сопственоста на бизнисот. Капиталот на деловниот ентитет го претставува делот од неговата вкупна вредност, којшто не е поседуван од страна на кредиторите и им припаѓа на сопствениците.

Основниот предизвик во врска со финансиското известување за средствата се состои во утврдувањето на тоа кои видови на направени издатоци да се квалификуваат како средства. Во практиката постојат изградени критериуми според кои се врши ова квалификување на средствата.

Користена литература

- White I. Gerald, Ashwinpaul C.Sondhi, Fried Dov, “The Analysis and Use of Financial Statements”, Wiley, 2003.
- Stickney P. Clyde, Brown R. Paul, Wahlen M. James, “Financial Reporting, Financial Statement Analysis, and Valuation: A Strategic Perspective”, Thomson/South-Western, 2006.
- Palepu G. Krishna, Healy M. Paul, Bernard LewisVictor, “Business analysis&valuation: using financial statements: text&cases”, Thomson Learning, 2004.
- Koen Marius, Oberholster Johan, “Analysis and Interpretation of Financial Statements”, Juta and Company Limited, 1999.
- Friedlob G. Thomas, Plewa James Franklin, “Understanding Balance Sheets”, John Wiley and Sons, 1996.